

УДК 338.432: 338.24: 330.341; DOI: 10.31388/2519-884X-2020-41-27-33

*Трусова Н.В., д.е.н., професор
Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного
Вініченко І.І., д.е.н., професор
Дніпровський державний аграрно-економічний університет*

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНА ПЛАТФОРМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА

***Анотація.** У статті розглядається інституційна платформа для забезпечення інноваційного розвитку підприємств агропромислового виробництва України. Побудована ефективна функціональна система, яка на основі кількісних та якісних критеріїв визначає масштаби та ефективність діяльності підприємств, забезпечує можливість відтворення ресурсного потенціалу агропромислового виробництва.*

***Ключові слова:** інституційна платформа, інноваційний розвиток, агропромислове виробництво, виробничий цикл, витрати, рентабельність, підприємство.*

JEL code classification: P42, Q18, Q14, Q13

*Trusova N.V., D.Sc., Professor
Dmytro Motornyi Tavria State Agrotechnological University
Vinichenko I.I., D.Sc., Professor
Dnipro State Agrarian and Economic University*

INSTITUTIONAL PLATFORM FOR ENSURING INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE ENTERPRISES OF THE AGRO-INDUSTRIAL PRODUCTION

***Abstract.** The article deals with the institutional platform for insuring of the innovative development of the enterprises of agro-industrial production of Ukraine. An effective functional system has been built which, based on the quantitative and qualitative criteria, determines the scale and effectiveness activity of enterprises, provides opportunities to reproduce the resource potential of the agro-industrial production. The set of processes of relevant implication “resources - structure - efficiency - development of the system” was singled out in order to improve the qualitative and quantitative properties of the production cycle as a creation of efficiency. The criterion of “optimal maximum profit”, which meets the requirements of a clear economic interpretation of the performance indicators, provides an increase in the value of cash flow to reduce the dependence of the entities of inter-economic relations on the slowdown in the innovative development of the production cycle. It is proved that the integration of the enterprises of agro-industrial production with a long continuous cycle has specified functional changes in their efficiency. We have grouped the entities of inter-economic relations by the level of production cost and profit-ability of the sold products, which ensure the effective process of functioning of the enterprises of the agro-industrial production. The parameters of resource load on indicators of innovative development of the production of enterprises of poultry production in the average for one region of Ukraine are determined. Alternative business projects for the production of poultry products are proposed while changing the cash flow discount rate.*

***Key words:** institutional platform, innovative development, agro-industrial production, production cycle, costs, profitability, enterprise.*

Постановка проблеми. Агропромислове виробництво будь-якої країни є складною інтегрованою системою, що містить велику кількість сфер економічних відносин, а також підсистем економічної діяльності для повноцінного й конструктивного функціонування підприємств, які забезпечують життєздатний цикл галузей сільського господарства. Інституціональне середовище агропромислового виробництва дозволяє ідентифікува-

ти критерії оптимальної структури ресурсних витрат, які змінюють якісний стан готової продукції та формують її додаткову споживчу вартість, утворюють просторову функціональність суб'єктів міжгосподарських відносин та їх гарантований економічний статус.

Аналіз досліджень і публікацій. Задекларовану проблематику аграрно-промислових відносин досліджували такі учені як: В. Ціхановська [2], О. Царенко [3], В. Чернявський [4], С. Чимшит, Л. Чалапко, І. Окунович [5], О. Прутська, Ю. Ярова [10]. У контексті функціонування регіональних агропромислових утворень, з позиції фінансово-господарських параметрів виробництва, враховуючи можливості інтеграції в інші підкомплекси й функціональні ланки аграрного сектора економіки вивчали: М. Дем'яненко, П. Саблук, В. Скупиц [6], Ф. Кнайт [7], Л. Лазебник [8], О. Мартинюк [9], А. Турило, О. Зінченко [12, 15], Л. Худолій, Н. Шевченко [13].

Незважаючи на значний інтерес науковців до процесу стабілізації результатів ефективної діяльності суб'єктів агропромислового спрямування, невирішеними зостаються питання щодо інтеграції економічних зв'язків в різних сегментах сільськогосподарського ринку, враховуючи соціальні та економічні умови адаптивності.

Метою дослідження є розробка інституційної платформи забезпечення інноваційного розвитку підприємств агропромислового виробництва, враховуючи вплив модифікованих факторів ресурсного навантаження на параметри виробничого циклу, для збере-

ження темпів економічного зростання суб'єктів міжгосподарських відносин.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування. Ефективне функціонування підприємств агропромислового виробництва України залежить від інституціалізації інноваційного розвитку виробництва. У свою чергу, раціональне протікання зазначених процесів залежить від накопичення обсягів капіталу в сфері обігу, монополізації структурних складових ринку та збільшення рівня національного виробництва. Так, в 2008 р. більш як 50% структури агропромислового виробництва сформовано продукцією птахівництва, 1/3 частку утворює галузь свинарства. Зазначимо, що в 2000 р. виробництво яловичини і телятини становило стабільну частку 45,4%, але в 2018 р. відбулось динамічне скорочення даного сегменту ринку майже втричі. Крім того, за період 2008-2018 рр. спостерігається зменшення частки виробництва свинини із 40,6% до 30% відповідно. Водночас, питома вага м'яса птиці усіх видів за вказаний період зросла із 11,6% до 53,4%. Швидка окупність вкладеного капіталу у галузі птахівництва обумовлена створенням потужних вертикально-інтегрованих підприємств, які забезпечують швидкі темпи розширеного відтворення виробничого процесу та гарантують підвищений споживчий попит на продукцію. Лідерами з вирощування птиці, де зосереджено 50% утримуваного поголів'я всіх видів є Вінницький (29,6 млн. гол.), Київський (29,5 млн. гол.), Черкаський (24,3 млн. гол.) та Дніпропетровський (18,5 млн. гол.) регіони (рис. 1).

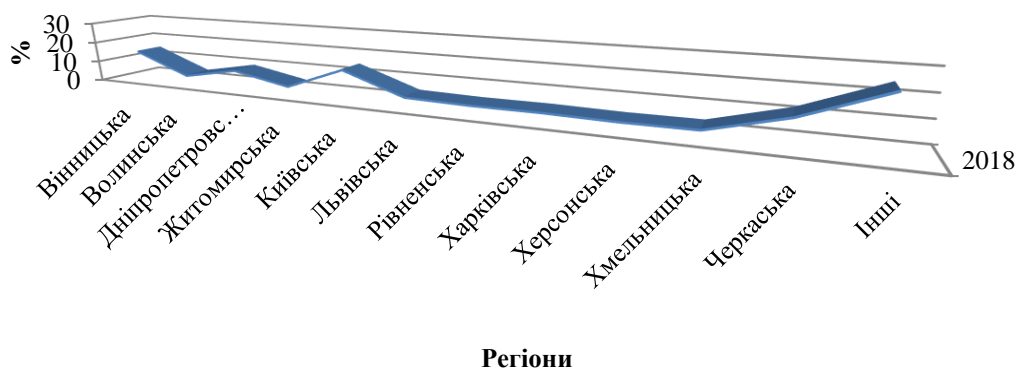


Рис. 1. Розподіл поголів'я птиці за регіонами України в 2018 р., %
Джерело: розраховано авторами за даними [1; 11]

Відносний обсяг експорту української продукції тваринництва в 2018 р. становив 2,2% від загальної структури експорту країни, що по відношенню до 2014 р. мав незначну динаміку зростання на 0,8%. Але, вартісна величина експортного показника галузі зменшилась на 12,1% або на 113,2 млн. дол. США. За останні п'ять років загальна сума імпорту м'яса та субпродуктів зменшилась на 66% (або на 192,8 млн. дол. США); обсяг імпорту молока та молочних продуктів, яєць птиці та натурального меду скоротився на

70,6 млн. дол. США, (або 46,9%); імпорт живих тварин зменшився на 16,9 млн. дол. США (або на 22,1%); імпорт інших продуктів тваринного походження збільшився на 69,7%.

Розподіл витрат і доходів у ланцюгу «виробництво-переробка-реалізація» основних видів продукції підприємств агропромислового виробництва України відображено в табл. 1, який демонструє порушення принципу еквівалентності та вигоди в міжгосподарських відносинах учасників вказаного ланцюга.

Таблиця 1

Розподіл витрат і доходів у ланцюгу «виробництво-переробка-реалізація» основних видів продукції підприємств агропромислового виробництва України в 2018 р., дол. США/т

Показник	Яловичина	Свинина	М'ясо птиці
Витрати	978,3	933,3	783,2
Прибуток (+), збиток (-)	-182,9	-36,8	27,6
Закупівельна ціна (у забійній вазі)	795,3	896,5	810,8
Рівень рентабельності (закупівля), %	-23,0	-4,1	3,4
Частка доданої вартості в структурі роздрібної ціни, %	30,9	35,5	52,1
Витрати (без вартості сировини)	811,6	698,6	259,4
Загальні витрати (переробка)	1606,9	1595,1	1070,2
Прибуток (+), збиток (-)	274,1	189,8	149,5
Оптово-відпускна ціна	1881,1	1784,9	1219,7
Рівень рентабельності (переробка), %	17,1	11,9	14,0
Частка доданої вартості переробників у структурі роздрібної ціни (переробка), %	42,2	35,2	26,3
Витрати (без урахування оптово-відпускної ціни)	487,4	483,1	172,3
Витрати (з урахуванням оптово-відпускної ціни)	2368,5	2267,9	1391,9
Прибуток (+), збиток (-)	205,9	255,2	164,0
Роздрібна ціна	2574,4	2523,2	1555,9
Рівень рентабельності (реалізація), %	8,7	11,3	11,8
Частка доданої вартості переробників у структурі роздрібної ціни (реалізація), %	26,9	29,3	21,6

Джерело: розраховано авторами за даними [1; 11]

Стримуючими чинниками інституціональних процесів інноваційного розвитку агропромислового виробництва в країні, є: погіршення матеріально-ресурсної бази, занедбаність вирощування ВРХ, низька його ефективність, у зв'язку із чим виробники втратили зацікавленість до цього розвитку, обмеження можливостей щодо використання новітніх ресурсозберігаючих технологій. Ці чинники вплинули на рівень конкурентоспроможності продукції на вітчизняному та світових ринках, у тому числі, як за показниками витрат виробничих ресурсів, так і за показниками якості продукції та цін на неї.

Для виявлення факторів ресурсного навантаження на параметри виробничого циклу, проведемо групування суб'єктів міжгос-

подарських відносин за рівнем виробничої собівартості та рентабельності реалізованої продукції галузі птахівництва, які забезпечують ефективний процес функціонування підприємств агропромислового виробництва в регіоні (табл. 2-3).

Проведені розрахунки показали, що в середньому в одному регіоні функціонує приблизно 31 підприємство птахівничого агрокомплексу. Серед них 14 суб'єктів є збитковими, через диспропорцію між обсягом виробничої собівартості за 1ц м'яса курятини (120,2 дол. США) та ціною реалізації даного виду продукції (107,09 дол. США/ 1ц). При чому, структура ресурсних витрат на кормову базу займає в середньому 75,6%,

оплату праці – 4,4%, нафтопродукти – 1,5% від загальних виробничих витрат (табл. 2).

Таблиця 2

Групування підприємств птахівничого агрокомплексу в середньому на регіон України за рівнем виробничої собівартості м'яса курятини, 2018 р.

Показник	Групи підприємств за рівнем виробничої собівартості 1 ц продукції птахівництва, дол. США.				Разом
	до 2000	2000-2500	2500-3000	понад 3000	
Кількість підприємств	4	7	6	14	31
Поголів'я птиці, тис. гол.	7333,2	1209,4	3787,3	220,3	12550,2
Поголів'я птиці на одне підприємство, тис. гол.	1566,1	172,8	631,2	15,7	404,8
Середня вага 1 гол., кг	1,5	1,8	1,8	2,3	1,6
Річна продукція вирощування на 1 гол., кг	15,3	8,0	18,9	2,4	16,4
Виробничі витрати на 1 гол., дол. США	7,11	8,31	8,42	10,11	8,16
Виробнича собівартість 1ц м'яса, дол. США	69,87	83,06	95,88	120,2	80,46
Повна собівартість 1ц м'яса, дол. США	78,73	90,32	103,86	123,72	88,83
Ціна реалізації 1ц м'яса, дол. США	94,05	81,08	111,58	107,09	98,78
Прибуток (збиток) всього, млн. дол. США	15,58	-2,00	5,31	-0,08	19,42
Рівень рентабельності (збитковості), %	19,5	-10,6	7,4	-13,4	11,1

Джерело: розраховано авторами за даними [1; 11]

Крім того, понад 29% підприємств птахівничого агрокомплексу із загальної їх сукупності, які виробляють 5,4% загального обсягу м'яса курятини, не забезпечують ефективність виробничого циклу (табл. 3).

Причинами збитковості виробництва є низький рівень продуктивності птиці (середня вага 1 курки становила 1,4 кг), при досить високих витратах, в яких ресурсні потреби

на корми займають в середньому 66,0%, оплату праці – 7,5%, нафтопродукти – 2,6%. Водночас, 71% підприємств (II-IV групи) є прибутковими на рівні від 11,7% до 57,2%. Так, підприємства, які мали рівень рентабельності виробництва продукції понад 50% (IV група), забезпечили найнижчий рівень виробничих витрат на 1 гол. птиці.

Таблиця 3

Групування підприємств птахівничого агрокомплексу в середньому на регіон України за рівнем рентабельності реалізованої продукції, 2018 р.

Показник	Групи підприємств за рівнем рентабельності реалізованої продукції птахівництва, %				Разом
	збиткові	0-25	25-50	понад 50	
Кількість підприємств	9	13	6	3	31
Поголів'я птиці, тис. гол.	794,6	6962,7	2655,4	2137,5	12550,2
Поголів'я птиці на одне підприємство, тис. гол.	88,3	535,6	442,6	712,5	404,8
Середня вага 1 гол., кг	1,4	1,5	1,7	1,9	1,7
Виробнича собівартість 1ц м'яса, дол. США	122,16	73,53	80,35	71,34	75,15
Виробничі витрати на 1 гол., дол. США:	12,25	7,53	8,33	7,02	7,91
в т.ч. корми	8,14	4,96	5,35	4,30	5,13
нафтопродукти	0,33	0,18	0,17	0,14	0,18
оплата послуг	0,50	0,32	0,37	0,40	0,35
інші матеріальні витрати	1,15	0,96	1,20	0,67	0,98
прямі витрати на оплату праці	0,92	0,41	0,27	0,22	0,33
амортизація необоротних активів	0,55	0,44	0,39	0,57	0,46
відрахування на соціальні заходи	0,34	0,10	0,11	0,08	0,11
інші прямі та загальновиробничі витрати	0,34	0,18	0,49	0,65	0,34
Повна собівартість 1ц м'яса продукції, дол. США	127,73	75,68	86,30	74,54	80,99
Ціна реалізації 1ц м'яса, дол. США	109,24	8458	108,86	117,15	97,64
Прибуток (збиток) всього, млн. дол. США	-2,06	9,15	10,45	11,63	3188
Рівень рентабельності (збитковості), %	-14,5	117	26,1	57,2	19,9

Джерело: розраховано авторами за даними [1; 11]

Слід зазначити, що запровадження раціонального функціонування виробництва на даних підприємствах позитивно вплинуло на їх результативність. Так, у структурі витрат суб'єктів міжгосподарських відносин галузі птахівництва, які мали рівень рентабельності понад 50% (IV група) нафтопродукти займають лише 1,9% проти 2,6% підприємств I групи. При цьому, в I групі суб'єктів, витрати на оплату праці дорівнювали 7,0% , а на підприємствах IV групи – 3,1%.

Необхідність моделювання темпів економічного зростання підприємств птахівничого агрокомплексу, які мають прибутковість понад 50% обумовлена інноваційною направленістю їх розвитку. На рис. 2 представлено показники виробничої діяльності цих підприємств за період 2016-2018 рр., а також їх середня величина (СВ), яка розрахована як середньоарифметичне значення результативних показників.

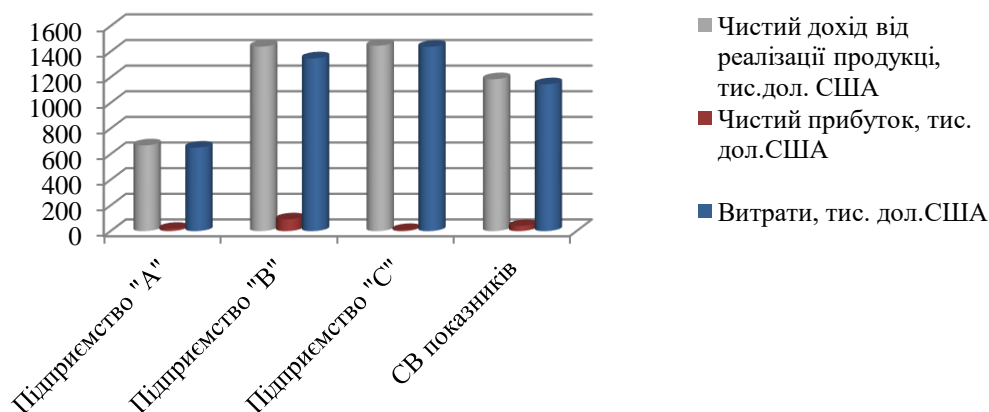


Рис. 2. Виробнича діяльність підприємств птахівничого агрокомплексу 2016-2018рр. за рівнем рентабельності понад 50% в середньому на один регіон України, тис. дол. США
Джерело: розраховано авторами

Згідно SEE-аналізу [14] визначено складові забезпечення чистого прибутку (табл. 4). Темпи приросту індексів цих складових для підприємств птахівничого агрокомплексу, які мають прибутковість понад 50%, ідентифіковано за показниками масштабності –

K , ефективності – E , результативності – R (табл. 5). Елементами SEE-аналізу є його F -імпульси (фактори), що впливають на процес забезпечення чистого прибутку ($F = V, Z, G, 1+Z/V, K, E, G/Z, V/G, R$).

Таблиця 4

Складові забезпечення чистого прибутку підприємств птахівничого агрокомплексу за рівнем рентабельності понад 50%, в середньому на регіон України, 2016-2018 рр.

Об'єкт	Забезпечення загального процесу		Забезпечення витратного процесу		Забезпечення чистого процесу	
	V	J_V	Z	J_Z	G	J_G
СВ показників	1185,1	1	1145,9	1	39,2	1
Підприємство «А»	668,9	0,5644	651,4	0,5685	17,5	0,4464
Підприємство «В»	1439,8	1,2149	1348,1	1,1765	91,7	2,3393
Підприємство «С»	1446,7	1,2207	1438,2	1,2551	8,5	0,2168
Об'єкт	Якісна складова забезпечення масштабного процесу		Забезпечення масштабного витратного процесу		Забезпечення ефективного процесу	
	$1+Z/V$	$J_{1+Z/V}$	K	J_K	E	J_E
СВ показників	1,9669	1	5,1303	1	1,0342	1
Підприємство «А»	1,9739	1,0036	17,4999	0,4448	1,0269	0,5684
Підприємство «В»	1,9363	0,9844	91,6999	2,3764	1,0680	1,1763
Підприємство «С»	1,9941	1,0138	8,4999	0,2198	1,0059	1,2550
Об'єкт	Кількісна складова ефективного процесу		Якісна складова ефективного процесу		Результативність процесу	
	$J_{G/E}$		$J_{V/G}$		R	J_R
СВ показників	1		1		4,9606	1
Підприємство «А»	0,4496		1,2643		17,0415	0,2528

Підприємство «В»	2,2652	0,5193	85,8613	2,7954
Підприємство «С»	0,2229	5,6305	8,4500	0,2758

Примітка. Вартісні показники подано в середньому за рік на одного працівника в цінах 2018 р., тис. дол. США; V – показник чистого доходу від реалізації продукції; G – показник чистого прибутку; $Z = (V - G)$ – показник витрат. Індеси – у коефіцієнтах як відношення вартісних показників підприємств до СВ показників цих підприємств ($J_K = J_G \times J_{1+Z/V}$, $J_E = J_G/Z \times J_{V/G}$, $J_R = J_K \times J_E$)

Джерело: розраховано авторами за даними [14]

Таблиця 5

Матриця темпів приросту індексів забезпечення чистого прибутку підприємств птахівничого агрокомплексу за рівнем рентабельності понад 50% в середньому на регіон України, 2016-2018 рр.

$J_R = J_G \times J_{1+Z/V} = J_G \times J_{1+Z/V} \times J_{G/Z} \times J_{1+Z/G}$; $J_{G/Z} = J_G/J_Z$; $J_{V/G} = J_V/J_G$									
$J_R = J_K \times J_E$; $J_K = J_G \times J_{1+Z/V}$; $J_E = J_G/Z \times J_{V/G}$									
Об'єкт	ΔJ_R	ΔJ_K	ΔJ_E	ΔJ_G	$\Delta J_{1+Z/V}$	$\Delta J_{G/Z}$	$\Delta J_{V/G}$	ΔJ_V	ΔJ_Z
Підприємство «А»	-74,7	-55,5	-43,2	-55,4	0,4	-55,04	26,4	-57,95	-43,2
	Вплив F-імпульсів на процес забезпечення чистого прибутку								
	негативний	негативний	негативний	негативний	позитивний	негативний	позитивний	негативний	негативний
Підприємство «В»	179,5	137,6	17,6	33,9	-1,6	126,5	-48,1	21,5	17,7
	Вплив F-імпульсів на процес забезпечення чистого прибутку								
	позитивний	позитивний	позитивний	позитивний	негативний	позитивний	негативний	позитивний	позитивний
Підприємство «С»	-72,4	-78,02	25,5	-78,3	1,4	-77,7	463,1	22,1	25,5
	Вплив F-імпульсів на процес забезпечення чистого прибутку								
	негативний	негативний	позитивний	негативний	позитивний	негативний	позитивний	позитивний	позитивний

Примітка. темпи приросту – у відсотках (індекси складових результативності процесу забезпечення чистого прибутку підприємств «А», «В», «С» у порівнянні з СВ показників).

Джерело: розраховано авторами за даними [14]

Інституціональна платформа інноваційний розвиток підприємств птахівничого агрокомплексу значною мірою визначається синхронізованим потоком грошових ресурсів які взаємообумовлені між собою за обсягом і в часі. Високий рівень такої синхронізації забезпечує економічну рівновагу підприємств в процесі скорочення тривалості виробничого й фінансового циклів, що досягається в результаті використання грошових потоків, а також зниженням потреб у капіталі, що обслуговує господарську діяльність підприємств. Прискорюючи оборот капіталу, підприємство забезпечує ріст суми генерованого у часі прибутку, який дозволяє реалізовувати бізнес-проекти в галузі птахівництва.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Таким чином, інституціональна платформа інноваційного розвитку підприємств агропромислового виробництва,

як результат обчислення відповідних показників ефективності, може забезпечити реалізацію економічних інтересів суб'єктів міжгосподарських відносин на ринку сільськогосподарської продукції. Їх ефективне функціонування та розвиток на інноваційній основі повинен бути зорієнтований на збільшення економічної віддачі. Саме тому взаємозв'язок факторів ресурсного навантаження та параметрів виробничого циклу обумовлюють реагування показників економічної віддачі на вкладений капітал, що забезпечує зростання темпів економічного зростання підприємств агропромислового виробництва. Оптимальна сукупність всіх факторів має забезпечити оптимальний максимум прибутку, що гарантує найбільш ефективне використання ресурсів та стійкість від внутрішніх і зовнішніх криз.

Список використаних джерел:

1. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2019/zb/05/zb_tu2018.pdf.
2. Ціхановська В.М. Оцінка стану та основні напрями розвитку вітчизняного агропродовольчого ринку в умовах глобалізації / В.М. Ціхановська // Ефективна економіка, 2016, 3. URL: <http://www.m.nayka.com.ua>.
3. Царенко О.М. Економічний механізм управління агропромисловим виробництвом з урахування екологічного фактора / О.М. Царенко // Економіка АПК. 1998. № 10. С. 53-58.
4. Черненко В. Економічний розвиток підприємства: сутність та види. Формування ринкової економіки, 2010, № 23, С. 116-126.
5. Чимшит С.І., Чалапко Л.Д., Окунович І.Л. Методологічні основи аналізу потенціалу підприємства / С.І. Чимшит, Л.Д. Чалапко, І.Л. Окунович // Вісник економічної науки України, 2011, №1, С. 169–175.
6. Дем'яненко М.Я., Саблук П.Т., Скупиц В.М. Державна політика фінансової підтримки розвитку аграрного сектору АПК: монографія / ред. М. Я. Дем'яненко. Київ: ННЦ ІАЕ, 2011. 369 с.
7. Knight F.H. Risk, Uncertainty and Profit. New York: Cosimo Classics, 2006. 360 p.
8. Лазебник Л.Л. Фінансові та інтеграційні механізми модернізації національної економіки / Л.Л. Лазебник: монографія. Київ: ННЦ «ІАЕ», 2009. 480 с.
9. Мартинюк О. А. Формування адаптивного підходу до забезпечення динамічного розвитку підприємства / О.А. Мартинюк // Інтелект XXI. 2017. № 4. С. 83-87.
10. Прутська О.О., Ярова Ю.М. Державна підтримка підприємницької діяльності в аграрному секторі України / О.О. Прутська, Ю.М. Ярова // Збірник наукових праць ВНАУ. Серія: Економічні науки, 2013, № 1(76), С.112-122.
11. Статистичний збірник "Тваринництво України" за 2018 рр. URL: https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/publ7_u.htm.
12. Турило А.М., Зінченко О.А. Аналітико-графічний підхід до вимірювання якості прибутку підприємства /А.М. Турило, О.А. Зінченко // Економіка промисловості, 2009, № 4, С. 171-175.
13. Худолій Л.М., Шевченко Н.Ю. Механізм фінансового забезпечення аграрних підприємств України на середньострокову перспективу / Л.М. Худолій, Н.Ю. Шевченко // Науковий вісник національного університету біоресурсів і природокористування країни. Серія "Економіка, аграрний менеджмент, бізнес", 2015, Вип. 222, С. 8-15.
14. Ярмоленко В.О., Буреннікова Н. В. Використання F-імпульсів як індикаторів спрямованості наслідків процесів функціонування складних систем в авторському SEE-аналізі дієвості процесів на основі складових результативності. Сборник научных трудов SWorld, 2015, Вып. 1(38), Том 18, Экономика, С. 4-14.
15. Зінченко О.А. Управління якістю фінансового результату підприємства /О.А. Зінченко // Економіка та управління підприємствами, 2010, № 1(103), С.109-114.

References:

1. Animals in Ukraine (2019) Kyiv: State Statistics Service of Ukraine. URL: http://www.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2019/zb/05/zb_tu2018.pdf.
2. Cixanovska, V.M. (2016) Assessment of the state and main directions of development of the domestic agro-food market in the conditions of globalization. *An efficient economy*, 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2016_3_5.
3. Czarenko, O.M. (1998) Economic mechanism of management of agroindustrial production taking into account ecological factor. *Economics of agro-industrial complex*, 10, 53-58.
4. Chernenkyj, V. (2010) Economic development of the enterprise: nature and types. *Market Economy Formation*, 23, 116-126.
5. Chymshyt, S.I., Chalapko, L.D., Okunevych, I.L. (2011) Methodological bases of enterprise potential analysis. *Bulletin of economic science of Ukraine*, 1, 169-175.
6. Demyanenko, M. Ya., Sabluk, P. T., Skupycz, V. M. (2011) State policy of financial support for agricultural sector development of agricultural sector. Kiev: NNCz IAE.
7. Knight, F.H. (2006) Risk, Uncertainty and Profit. New York: Cosimo Classics.
8. Lazebnyk, L.L. (2009) Financial and integration mechanisms of modernization of the national economy: a monograph. Kiev: NNCz IAE.
9. Martyniuk, O. A. (2017) Formation of an adaptive approach to ensuring the dynamic development of the enterprise. *Intelligence XXI*, 4, 83-87.
10. Prutska, O.O., Yarova, Yu.M. (2013) State support for entrepreneurship in the agrarian sector of Ukraine. *Collection of scientific works of Vinnytsia National Agrarian University. Series "Economic Sciences"*, 1(76), 112-122.
11. Statistical publication of the Regions of Ukraine. (2018) Kyiv: State Statistics Service of Ukraine. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/11/zb_ru1ch2018.pdf.
12. Turylo, A. M., Zinchenko, O. A. (2009). Analytical and graphical approach to measuring the quality of profit of the enterprise. *Economics of industry*, 4, 171-175.
13. Xudolij, L.M., Shevchenko, N.Yu. (2015) The mechanism of financial provision of agricultural enterprises of Ukraine for the medium term. *Scientific Bulletin of the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine. Series "Economics, Agrarian Management, Business"*, 222, 8-15.
14. Yarmolenko, V. O., Buryennikova, N. V. (2014) The use of F-pulses as indicators of the directional effects of the processes of functioning of complex systems in the author's SEE-analysis of process efficiency based on performance components. *Collection of scientific works SWorld*, 38(18), 4-14.
15. Zinchenko, O. A. (2010) Management of quality of financial result of the enterprise. *Economics and enterprise management*, 1(103), 109-114.